

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

5. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
6. Гончаренко Л. Теоретичні засади дослідження перекладацьких трансформацій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: oldconf.neasmo.org.ua/node/3032
7. Кияк Т.Р. Теорія і практика перекладу німецької мови / Т.Р. Кияк, А.М. Наумко, О.Д. Огуй. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 592 с.
8. Кобякова І. Проблеми перекладу мовних реалій / І. Кобякова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: essuir.sumdu.edu.ua ›
9. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учебн. для ин-тов и фак. иностр. яз. / В. Н. Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
10. Кучер З.І. Практика перекладу: навч.посібник для студ.вищ.навч.заклад./ З.І. Кучер, М.О. Орлова, Т.В. Редчиць. – Вінниця: Нова Книга, 2013. – 504с.
11. Михайленко О.О. Методологія перекладу: понятійно-термінологічні особливості / О.О. Михайленко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://philolog.univ.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2013_43_3/083_089.pdf
12. Остроушко О.А. Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою / О.А. Остроушко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: journal.kpdu.edu.ua/filstd/article/.../708/650
13. Селіванова О. О. Нова типологія перекладацьких трансформацій (на матеріалі українсько-російського перекладу) / О.О. Селіванова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://selivanova.net/downloads/new%20typology%20of%20transformations%20in%20translation.doc>

ЖАНР ФЕНТЕЗИ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ

Олег Манахов

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Фентезі як літературний феномен виник не так давно. Його поява в англійській літературі на рубежі XIX – XX ст. була пов'язана з кризою наукового позитивізму і потребою суспільства у міфологічному осмисленні сучасності. У кандидатській дисертації «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкіна і проблема сучасної літературної міфотворчості» [1] Р. Кабаков розглянув означене питання, беручи за основу ідею Є. Мелетинського про потужну реміфологізацію свідомості та культури, що протистоїть усьому деміфологізуючому процесу в цілому. Одна з основних причин цьому полягає, на думку вченого, в міфомисленні сучасних людей [1]. Антиномія між логічним та дологічним мисленням – це штучна антиномія, – писав К. Леві-Стросс [2]. За його словами, немає особливої різниці між мисленням давньої людини і сучасника.

На думку українського дослідника А. Нямцу, традиційні структури відіграють

роль своєрідного етичного дзеркала, що відображає й пояснює глибинні тенденції епохи-реципієнта в їх складній взаємозалежності і взаємозумовленості. Для сучасної культури характерні інтенсивні пошуки нової духовності, що не руйнує і не відхиляє загальнокультурні традиції, а вичленовує в них необхідне для сучасності [3]. Це свідчить, що фентезі є ніби своєрідним містком між минулим і сьогоденням, дозволяє читачеві сягнути у глибину часів, долучитися разом з автором до їх створення.

Розглядаючи фентезі в контексті літературної і культурної традиції дослідники наголошують на його синтетичній природі. Відтак поняття *фентезі* розуміємо як жанровий різновид фантастичної літератури, що інтегрує в собі елементи фантастики, казки, міфів, героїчного епосу, лицарського роману як прецедентні тексти в індивідуально-авторській інтерпретації. Фентезійні події

відбуваються в умовних паралельних світах, подібних до Середньовіччя. Ознаки фентезі: а) двосвіт; б) герой – виняткова особистість, яка протистоїть злу і перемагає його в поході, завдяки чому встановлюється мир за допомогою відвойовування чи знищення артефакту; в) фентезійні раси – це поетикальні чарівні образи; г) пов'язані з ними ірреальні події.

Отже, фентезі – складне жанрове утворення, що має ознаки сукупності інших жанрів, водночас не є їх копією. На основі порівняльного опису жанрової специфіки фентезі та тих літературних жанрів, що слугували його витокami (міф, фейна казка, пригодницький роман, наукова фантастика) встановлено основну ознаку жанру – синтетичність.

Завдяки великій популярності у межах фантастичної літератури до кінця ХХ ст. фентезі розвинувся до самодостатнього цілісного жанру і культурного явища.

Масовий характер поширення літературного фентезі у різних сферах мистецтва свідчить про інтермедіальність жанру і зумовлює утворення унікального культурного простору, де відображаються численні фантастичні ідеї, актуалізуються прецедентні культурологічні символи й архетипи. У фентезійних творах репрезентовано специфічну і загальну картини сучасної культури, тому жанр цілеспрямовано впливає на розвиток суспільства, сприяючи прищепленню читачам ідеалів і норм фантастичного, «транслює особливий світоглядний контент» [4, с. 3].

Крім того, значне охоплення цільових аудиторій дозволяє сприймати фентезі як один із символів широкого сучасного культурного розвитку. Глобалізації фентезі сприяла естетика постмодернізму і комп'ютеризація суспільства. Загальною рисою фентезійних творів є авторська настанова уявити ірреальне реальним. Саме такий авторський підхід дозволяє читачеві долучитися до створення віртуального ірреального світу.

Фентезі як синтетичний жанр викликає академічний інтерес багатьох дослідників у галузі літературознавства, лінгвістики, перекладознавства, філософії, релігієзнавства, культурології, педагогіки, кіно, комп'ютерних ігор тощо.

З урахуванням галузевої розмаїтості при незаперечній літературоцентричності дослідниками введено в науковий обіг термін «фентезі-продукт» [4, с. 7]. На основі таких характеристик, як пластичність і об'ємність сприйняття та поліморфізм під цим поняттям розуміють товар чи послугу фентезійного змісту, спрямовані на задоволення вподобань споживача.

За переконанням О. Задорожної, фентезі як «феномен сучасної культури відіграє величезну роль у розвитку практично всіх видів новітнього мистецтва... Наприклад, живопису, розвиток якого в жанрі фентезі базувався на літературних творах і відбувався паралельно з розвитком літератури, адже більшість митців слова, що стоять біля витоків жанру, починали як ілюстратори книг» [5, с. 159]. Це можна сказати про У. Морріса, Дж. Толкіна та деяких інших фентезистів.

Сучасна кіноіндустрія активно розвивається завдяки екранізації фентезійних творів та коміксів. Широкому колу глядачів відомі фільми в жанрі фентезі «Володар Перснів» та «Хобіт» П. Джексона, «Хроніки Нарнії» Е. Адамсона, «Конан-варвар» Дж. Міліуса, «Гра Престолів» режисерського колективу (А. Тейлор, Д. Наттер, А. Грейвз), «Гаррі Поттер» режисерів Д. Йейтса, К. Коламбуса, А. Куарона, М. Ньюелла.

Слід окремо наголосити на активному розвитку музики фентезі. Сьогодні особливо у молодіжній субкультурі доволі відомими є музичні групи, як-от: «Battlelore» – фінський гурт, теми всіх пісень якого безпосередньо пов'язані з творчістю Дж. Толкіна; «Rhapsody of Fire» – італійський метал-гурт, котрий виконує музику в стилі симфонічного пауер-металу тощо.

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

Дуже популярними серед прихильників фентезі є ко스플레이-фестивали (комікони). Віддані фанати Толкінівського та інших фентезійних світів відтворюють декорації, костюми й обладунки, майже повністю вживаючись у свій улюблений образ. Такі культурні заходи досить часто проводяться в усьому світі, зокрема й в Україні. Наприклад, цієї осені комікони відбулися в Одесі, Житомирі та Києві.

Поширенню фентезі активно сприяють також комп'ютерні ігри в жанрі екшен, стратегії та RPG, зокрема, дуже популярними є «The Lord of the Rings. The battle for middle-earth», «Middle-earth. Shadows of Mordor».

Стало відомо, що спеціалісти IT-технологій, дослідники з британського університету розробляють спеціальну технологію, завдяки якій штучний інтелект буде створювати анімаційні 3D-карти фантастичних місць. Почати цю роботу вирішили з опрацювання Середзем'я – фентезійного світу Дж. Толкіна.

А вчені з Ланкастерського університету також працюють над розробкою нового методу, котрий допоможе в цифровій обробці літературних

творів. Завдання вчених полягає в тому, що нейромережа буде навчена читати книги й візуалізувати їх географію у справжні 3D-карти. В результаті створять сайт з великою картографічною базою фантастичних місць, описаних у художніх текстах. Таким чином, на думку розробників, нейромережа допомагатиме користувачам застосовувати програмне забезпечення для ігор, для читання і навчання.

Як бачимо, жоден із інших жанрів не набув такого активного розвитку у системі мистецтв. Вищевикладене свідчить, що інтермедіальний жанр фентезі має свій вияв не лише в літературі, а й у живописі, графіці, скульптурі, хореографії, кінематографії, мультиплікації, музиці, комп'ютерних іграх і взагалі в комп'ютерній науковій сфері, а це в свою чергу зумовлює появу сучасних субжанрів (техно-фентезі, стимпанк-фентезі) та допомагає встановити закономірності поширення жанру на інші мистецькі галузі.

Подальші дослідження вбачаємо у порівняльному студіюванні фентезійних творів, у вивченні їхньої інтермедіальної основи та поетикальних особливостей.

1. Кабаков Р. И. «Повелитель Колец» Дж. Р. Р. Толкина и проблема современного литературного мифотворчества: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук. / Р. И. Кабаков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/epopeya-dzhrr-tolkina-vlastelin-kolets-v-kontekste-zapadnoevropeiskikh-literaturnykh-tradits#ixzz51XrMMqLv>
2. Леви-Стросс К. Структура мифов / К. Леви-Стросс // Вопросы философии. – 1970. – № 7. – С. 154-164.
3. Нямцу А. Е. Поэтика фантастического в литературном контексте (проблемы теории) / А. Е. Нямцу // Studia methodologica. – 2015. – №40. – С. 34-52.
4. Демина А. В. Фэнтези в современной культуре: философский анализ: автореф. дисс. ... к. филол. н.: 24.00.01 «Теория и история культуры» / А. В. Демина. – Астрахань, 2015. – 22 с.
5. Задорожна О. Фентезі як інтермедіальний жанр / О. Задорожна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://philology.knu.ua/files/library/lit_st/44-1/18.pdf